

TARJÁN TAMÁS

Sötét van

A Coriolanus
a Katona József Színházban

Kellemetlen, feszengtető félhomály. Visszaverődő, a rozsdás-falaktól rőten elmoscsolt fényfoltok. Vakoskodás. Mintha az éjszakába készülne zuhanni a pusztuló világ. Szembántón megnyíló fénykapu a színpad mélyén: a bizonytalan forrást túl sok világosság kontrasztja a sötétséggel. Föl-le kattintott kézilámpák vallató élessége. Kaszaboló, izgatott sugarak: karkod, kaszák villanása. Nagy-ra nőtt, orgyilkos árnyak az alakok sarkában. A sajátjuk vagy másoké. A reflektorok lerántják az arcot az álarcot, vagy épp kázmásában hagyják a fejeiket.

Az előadástérítés első vagy utolsó mozzanata volt-e a fényhatások kimunkálása? Mindegy. Székely Gábor színpadán *tón stültség*. Nem bevilágítottá besötétítette a *Coriolanus* jeleneteit. Akárha állandóan éjszaka lenne. Éji felleg súlyosodik a történetre.

Shakespeare e kevésbé kedvelt és ritkán sikeres tragédiájában Cajus Marcius - a Petőfi-fordítás így adja a nevét legyőzi a Rómát fenyegető völszokat. Az el-lenség vezére, Aufidius már sokadszor kényszerül térdre előtte. A hős beveszi Coriol városát, kiérdemli a Coriolanus melléknevet. A konzuli jelölést is. De mert ő, a büszke patricius, tudvalevően, véleményét nyíltan és indulatosan hangoztatva, gyűlöli *az alacsony, tömeget, a nép visszavonja* iménti igenlő szavazatait, s nemrég választott képviselői, a s a tribunusok révén közöltele elé vonja Róma legnagyobb fiát. Coriolanust - mert, úgymond, zsarnoki hatalomra tört - száműzik. A kivert ember ellenségeihez megy, ahol azonban nem halál, de fővezérség vár rá: a bosszúszomjás (színlég barátokozó) Aufidius kettőt akar ítni egy csapásra. Rómát elfoglalni, Coriolanust elteni láb alól. Az áruló vezette sereg csak az anyai könyörgésre fordul vissza az Urbs falai alól. A Coriolanus nélkül maradt, magatehetetlen Rómát megmenti e második árulás - Cajus Marcium agyonverik, mint egy kutyát. Bevégzettett.

helyszíneket kívánna a *Coriolanus* huszonkilenc epizódjának többsége. Palotát, fórumot, a „Capitol”, nyilvános teret, hadi táborn, csatamezőt. Zászlócskákat, zászlókat, lobogókat kellene fűnia a színelnek. Hiszen centrum mindegyik, ahol a gabonaintség és a háború miatt forrongó köztársaság sorsdöntő, lényegi ügyei intéződnék, dölnék el.

Székely László díszlete városperemi, sőt világvégi. Huzatos, rideg: árad belő-le a diszharmonia. Döngő vastáblák, a térbe belemetsző traverzek, dülöngő kerítések. Egy pad mintha pályaudvarra emlékeztetne. Mintha a nagy megfűtőkat várná. A Tolsztojokata.

Ez a tethely nem a gazdagoké és nem a szegényeké: egyiküköz sem tartozik. Majdhogynem *senkiföldje*. A látvány azonban - melynek kegyetlenül, mesterien metszett összképében csak a baloldalt, elől elhelyezett, szerephez egyszer is alig jutó kút fölleslege - a maga anyagszerűségével mégiscsak képes közvetet beszédré. *Ez az a táj, hol zápfog rág, a város érdes része*. Coriolanus egy lenyűgöző morális program tragikus zsenijeként emelkedik föl és bukik el. De *innen és ezért*. Gyűlöletti, kell is gyűlölnie, ostoroznia a plebsot - mégsem Aufidius cselvetése, hanem ez a vidék a sorsa. Ez az ellettér a halálának motívója. *Ez a gyármező, a maga kétezi emberivel*. És körös-körül a láthatatlanul halmozódó, hegyekre gyűlő óskavassal.

A dráma Bertolt Brecht átdolgozta változatának 1965-ös, nemzeti színházbéli előadását, Major Tamásnak a berlini Weckwerth-Tenschert-féle rendezést tudatosán másoló, nagyot és *hasznosat* - bukó interpretációját nem láttam. Láttam viszont hét évvel ezelőtt a Royal Shakespeare Company produkcióját, Terry Hands színpadra állításában, Alan Howarddal a főszerepben. Az ő minden értelemben fölényes szerepformálásán kívül főként az állandóan felülőszegre vonó megszólításokra emlékszem: *Ko-rá-jo-ló-ló-nésti!* Szinte mindig szótagolva, elnyújtva, szünetek közt vagy különösen emelt hangon mondták ki e nevet, a nevet, amelyet ők adtak neki. Noha maga szerezte diadalával; s noha maga nem kérte. Coriolanust abban az előadásban a névadás ceremóniájával nem egyedivé és magaföltöttivé tette, hanem önmagába és tulajdonává sorozta a nép. A névvel együtt az emberre és a tetteire is jogot akart szerezni. Alan Howard oly-

kor hangosan fölkapogó Coriolanusra nem a gőg: a mindenáron örözt szuverenitás jegyében fordult az övei ellen. A saját egyszerűségével, egyetlenségével provokált: nem nyáját akarok látni! Nem arctalanul egymás nyomában tülekvöket! Kitesztet, hogy nem a néppel van baja, csak ezzel a néppel. Mely csupán népség.

A darabot, meglehetősen pontatlanul, sokszor szokták „monodramának” nevezni a Shakespeare-irodalomban. Igaz ugyan, hogy a főszereplő utolsó leheletéig *mondja a majdát*, egyénisége azonban gazdagon ragadt, és egymást is motíváló viszonyrendszerként középpontjában áll. Coriolanus teljes embersége nem ítéltetű meg pusztán a néppel való konfliktusa alapján (és a nép semmi esetre sem tekinthető osztatlannak). Sorsdöntő az Aufidiusal való különleges kapcsolat, és döntő kérdés, mifélek azok a szálak, melyek a vezért, a közömbert családjába kötik, anyjához, feleségéhez fűzik. Székely Gábornak elsősorban azért sikerült kiváló előadást létrehoznia, mert valamennyi emberi viszonylat-nak végére járt. Legáltalában azokban az esetekben - az esetek döntő többségében - amikor a szikra valóban végpontok közötti fényiramlás. Amikor a figurák a palló egyik és másik végén állnak farkasszemet nézve, s a vágyak, akaratok, parancsok deszkaszála oly keskeny, hogy csakis az egyik mehet át rajta. Mély és megrendítő tehát a Coriolanus-Aufidius, a Coriolanus-Volumnia, a Coriolanus-Virgilia, illetve a Coriolanus-nép viszony; kevésbé érdekes a „kötes szereplőköz való kapcsolat. Ezt lényegében a - úgy vélem, kellőképp meg nem rövidített, és fordítás-beli gondokkal is küszködő - mű eleve magával is hozza dramaturgiájában. Menenius Agrippa, a két tribunus: Sicinius és Brutus, valamint Cominius, Titus Lartius, Valeria és egy-két mellékalak a szituációk sodrátlól és ellenséggel vagy legalábbis ellenféllel való bánás, a hozzá való közlétes problematikáját kivételes gondall kezelte. Az I. felvonás 8. színeben, amikor a

Minden bonyolultsága ellenére is még mindig a legegyszerűbb a Coriolanus-Aufidius viszony, noha Székely ezt: az ellenséggel vagy legalábbis ellenféllel való bánás, a hozzá való közlétes problematikáját kivételes gondall kezelte. Az I. felvonás 8. színeben, amikor a

római vezér immár ötödször bírja le a volszkot, s megadhatná a kegyelemdőfést, a párbajozás a viszonylag azonos fizikumot és készültséget hangsúlyozza ugyan, de a silány jellem, a sunyiság már közben is vereségre ítéli, húzza le a földre Aufidiust. A lovagias - és undorodó - Coriolanus futni hagyja nemtelen ellenfelét; hiszen, ha kell, legközelebb megint ő kerekedik fölül. Eperjes Károly kitűnően ért ahhoz, hogy kis pillantásokkal, aprózott mozdulatokkal, le-sípuskás módon keresse Coriolanus (azaz akkor még csak Cajus Marcius) esetleges gyengéit, s mivel ilyet nem talál, azt a belső reménytelenséget is kivetíti arcára, ami a katonaember végső csődje: tudom, hogy becületես csatában mindig én húzom a rövidebbet! Amikor később a száműzöttet megjárta barátsággal magához vonja, ugyanez az alárendeltség érződik, s mert ki is mondatik, szinte bedőlünk a mézesmázos Aufidius ármányának. Eperjes, aki általában „behozza” a figurát, és egy sebességgel, egy lendülettel végig is csinálja, de - mert szerepei sem nagyon kívánták - nem szokott váltani, most még a „félre-szövegeiben is a derék és a hitvány, a bölcselő és a bosszuló között hintáztatja az alak lelkületét. Csak hang-erejével gazdálkodik rosszul: nem mindig érteni, mit mond, pedig ide a „konceptiózus suttogás” sem vezethet.

A Coriolanus végső visszakozása miatt nagyhatalmi, egyeduralmi reményei-ben keserűen csalatkozó - vagyis tulaj

donképp hatodszor is alulmaradó Aufidius a vérszomjas összeesküdtek kezére adja örök legyőzőjét. De alig vonszolják elő a tetemet, Eperjes megint az álnok kettős játék hangján tud meg-szólalni: „Elmult haragom, / S bú száll reám. Emeljétek fel őt, / Három legjobb vitézem; a negyedik / Magam leszek . . . / Csak tisztelettel emlegessük őt. / Segítsetek.”

Természetesen Székely Gábor számára evidencia volt, hogy ez a befejezés szinte szó szerint azonos a Hamletével. „Négy százados / Emelje Hamletet, mint katonát, / A ravatalra: mert belőle, ha / Megéri, nagy király vált volna meg. / Utján kövesse harci tisztelet - hangzik Arany János magyarításában. A Katona József Színház előadásának záróképe messzemenően kihasználja a párhuzamot. Aufidius annyival jobb - rosszabb? - Fortinbrasnál, hogy ő részt is vállal a végtisztesség megadásából. Megbánta vétkeit - vagy van pófaja *hozzá*. A sirba csúsztatás pillanata mint a Hamlet-bemutatók állandósult metaforája jelenik meg, de itt nem az előzmények, összefüggések a lényegesek, hanem az, hogy a látvány és a szöveg a jóval ellentmondásosabb egyéniségű Coriolanust Hamlet-szerűvé magasztosítja. Székely ezzel az átjátszással is nyomatékosítja, hogy szerinte Coriolanus monumentális figura, akiben a hibákkal szemben a nagy értékek dominálnak.

(Az iménti és a későbbi *Coriolanus*-

idézetek Petőfi Sándor fordításából valók, noha „az előadás szövege Eörsi István fordításának felhasználásával készült. Eörsi pedig Petőfiének a felhasználásával; hogy még nem egészen véglegesre, azt a Brecht-féle *Coriolanus* fordító Vas István egyes passzusainak átvétele jelzi. Ez a keveredés igen előnytelen, annál is inkább, mert Székely határozottan nem Brecht átiratát vette elő: annak alapján nehezt lett volna ilyen Coriolanust mintázni.

A fedve maradó műhelyproblémákon túl a mostani tolmácsolás az újrafordítások egyik döntő nehézségével szembesít ismét. Klasszikus költőink Shakespeare-átültetési ma már nem teljes egészükben alkalmasak a színpad számára - ami nem azt jelenti, hogy teljes egészükben alkalmatlanok! Így van ez már évtizedek óta, s a rendező, a színész, a dramaturg - ha saba alatt is - mindig elvégezte-beiktatta a több-kevesebb szükséges javítást. Gondolom, érzékenyebb lelkű s irodalmunk fordításkincseit feltöltő literátorok sem elleneznék, ha a régiek mellé merőben újak is készülének. Csakhogy Petőfi, Arany, Vörösmarty nagyon sok részletben olyan megoldásokra lelt rá, amelyeket nem kezdett ki s tán nem is fog kikezdeni az idő.

Milyen utak járhatók tehát? Legkézenfekvőbb a „mozaikos” megoldás, vagyis megőrizni a megőrizhető, s ahhoz hangoltan újrafordítani, ami avult vagy pontatlan. Igaz, az őrzendőben is mennyi a pontatlanság ... ! Ennek az eljá-

rásnak a hátulütője, hogy a mai fordítót nem engedi messzire szakadni a régi stíltól.

Kívánatos volna a radikálisan új szöveg kimunkálása, - ehhez viszont klasszikusaink fordításaiba *nem nézni* bátor, virtuóz tudású poéták - vagy tökéletes színpadméretű, rögvest a mondott s nem az olvasott szövegre ügyelő-fülelő dramaturg-fordítók kellene. Eörsi István vagy mások akár.

Változatlanul számba jön - és a vegyes fordítástechnikával szemben egyelőre vonzóbbnak tetszik - a régi magyarátosok tapintatos, csak a legszükségesebb pontokon elvégzett, hozzáértő igazítása. Nem az érthetőséggel van haj - c követelménynek száz-százötven év teltével is jobbára sorról sorra megfelelel-nek -, hanem a mondhatósággal: a nagyon gyakori közvetítéses szerkezetek-vel, a színpadon váratlanul mulatságosan ható szófordulatokkal és így tovább.

Ha az elvi kérdésektől és a bevégzettségtől függetlenül vizsgáljuk, Eörsi fordításának bizonyos jelenetekben nagyon sokat köszönhet az előadás. Nála sokkal mellbevágóbb, hevesebb a száműzéskép; a mai néző számára elevebb, tisztább a szöveg szociális töltése, jellegzetesebb a nép hangja. De azért illő lett volna a színlapra Vas István és Petőfi Sándor nevét is kinyomtatni.

Badnár Erika (Virgília) jóvoltából, átszellemült néhány játéperce révén az előadás egyik megrendítő mozzanata lesz, *mit veszít a maga igazának fölöttépt*

terepéről a családi tűzhely békéjéhez vissza nem húzódó férfi. Hogy Cserhal-mi György leheskedni fog a nagy indulatú vezér szerepében, azt sejtetni lehetett, de hogy ilyen jó társ lesz az intimebb hangulatú, meghittebb pillanatok-hoz, azt talán kevésbé. Ketten kétféleképp értik és értetik meg, hogy magán-élet és közelet, a szerelem erkölcsé és az életidea erkölcsé nem lehet egyé. Badnár Erika a maga tűnékenységével mint fátylat lebbenti meg az áttetsző asszony-alakot. Akinek most már nem marad más, mint remegve inteni csatába induló férje után, vagy sóhajton rámosolyogni, ha visszatért. Aki szeret, és akit szeretnek, mindhiába. Valeria, a barát-és társalkodónő szerepe igencsak hálátlan, de Ronyecz Mária energikusan élv-kereső alakot hoz. Mennyi otthoni boldogság nem lett volna Coriolanus osztály-része, ha véletlenül ezt a nőt veszi el!

Cajus Marcius nem születhetett más anyától, mint a katonás lelkületű, csakis fia nyilvános dicsőségét, közsikereit áhító Volumníától. Ő az, aki szenvedni, meghalni engedné - de megalázkodni nem. Aztán - maga fog megalázkodni, Rómának kegyelmet koldulni. Ő, az anya. Nemhiába nőnemű az Urbs szó is a latin nyelvben. A kiszolgáltatott város és a letérdeplő anya: együtt *anyaképp*. Úgy véljük, az anyamotívum s e vonzó-taszító, mindenképp példaadó jellem megmutatása kiváltekképp ambíciója lehetett Székely Gábornak, és egyik sarkköve elemzésének. Sajnos azonban Máthé Erzsí megbetegedett, s így ez a művész-

egyeniségéhez olyannyira illő szerep gazda nélkül maradt. Azaz maradt volna, ha Koós Olga lefegyverző szakmai tudással és színészi eleganciával villámgyorsan át nem vállalja a figurát, megmentve a premiért. Teljesítményének és áldozatkészségének csak elismeréssel adozhatunk: száraz, fojtott és fojtó *mater* ő, aki mintha eltökélte volna, hogy az élettel együtt a halált is adja gyermekének. Megközelíthetetlen lélek - könyörgése ezért is megrendítő.

A testámentumhagyó anya helyett a főlényes nagyszuny jelenik meg most már Máthé Erzsí alakításában: ő nem katalizálja fia sorsát, maga ítéli e sorsára.

S ha Coriolanus valóban az a figura, akinek majd befejezésül mondjuk, akkor nagyon is lényeges, miként szól bele életébe és halálába, létébe és elmúlásába az anya, vagyis *Az Anya*. Immár nem a személy, hanem akivé-amivé jelképesen emelkedik.

Székely előadásvezetésének döntő tényezője a nép árnyalt, egyénített ábrázolása. Arcatlan tömeget utálni ellenszenves arisztokratizmus. Arcal biró aljaemberekkel vitába szállni, ősi római szokás szerint tőlük a konzuláshoz szükséges szavazatokat egyesével összekoldulni - erőpróba és vesszőfutás.

Am vajon tényleg aljaemberek-e ezek a véleményüket oly könnyen cserélő, meglepészhető és megvesztegethető, lincseléshez mindig közönségnek tóduló alakok? A Horváth József játszott, mackóforma művezető? A Garay József

megformálta *nyugdíj öreg szakí?* A Varga Zoltán megjelenítése, szemérmes *diák* aki iparosok közt settenkedik egy évig, egyetlen előt? S mind a többiek, Szakács Györgyi egységesen matt tónusú, fakultokopottas munkaruhában? A színészek köré Székely a magyar színház és film legkarakteresebb alkalmi statisztáiból válogatott csapatot. E civil arckok és a színészarckok is azt beszélnek el, hogy a Coriolanusban fölvetülő római nép romlott ugyan, de nem eleve gonosz és hitvány. Ez a nép meggyötört és tanácstalan. Es Coriolanus nem a gőg, nem az utálat tartja távol tőlük; sokkal inkább a nem-azonosulás. S Coriolanus nagyon tudta utálni önmagát is. Utálja a hagyományok mondott szokásokat - a vökskoldulást -, és utálja ma-gát, mert mégis belmegye a kutyakomédiába. Ez a coriolanus önutálat soha nem felejtetho el a néputálat mellől. S oly mérvü ugyanakkor, hogy kevésbé érzéketlen nép megtanulhatná általa utál-ni önmagát. De oldjuk föl az utálat szót: csupán a lelkiismeret-vizsgálatot, az önmagunkkal való szembenézés batorságát, a dolgok néven nevezését és mind-ennek valós értéke szerinti méltánylást helyettesíti-süriti.

Micsoda állapotok vannak Rómában! A színpad sötéte, fémhállya mindvégig jelzi. Egyének és csoportok ki s be rohangászása, ki s be óvakodása is. Teljes a fejtelenség. Teljes az összerendezetlenség. Ime, a paradoxon: a nép is Róma, Coriolanus is Róma. A nép is Rómát szereti, Coriolanus is Rómát szereti. Csak Coriolanus nem szereti a népet, és a nép nem szereti Coriolanust.

Róma, mint azóta tudjuk, örök.

Székely egyszerű ötlete - a tétova, nevétségese kibesmerőzések specialistájának, Hollósi Frigyesnek és a testmozgású ki tudja hányadszor áttisztázó Sinkó Lászlónak nyílt színi taptost érdemlő pompás kivételene - a törvény-szolgák rövidke jelenete. A szolgajelenet. Ez a két fickó már ezerszer készítette elő tanácskozáshoz a termet. Nekik az-tán mindegy, ki tanácskozik. Ismerik a dörgést. Vagy mindenesetre úgy tesznek. Véleményt mondanak, és gyorsan az el-lenkezőjét is. De csak amíg kettesben vannak. Utána nem szól a szájuk, hogy ne fájjon a fejük.

Kiesit később az egyikük leül. Háttal a nézőtérnek. Még jó, ha csak hallga-tózní fog.

Szépén rimel vissza erre, s a sötét, komor előadásba újra a humor színeit hozza a másik szolgajelenet. Aufidius házánál, az árulás, száműzött Coriolanus piszkálva Ujlaki Dénes hoppon maradó eröművésze és Bán János okoskodó mitugrásza hozza megint a shakespeare-i bohócparózt - szokás szerint ugyanígy belejátszvatva az abszurdot a klasszikusba, mint ahogy az egész este is Becketthez van közelebb, mint Brechthez.

Az a nép, amelyet Horváth József józanságra és jóságra is hajló kézműves-se, Garay József serteptelölő örege, Varga Zoltán idő előtt stréberségnek indult ifjonca, e három mivesen kidolgozott alakítás testestelit meg - ez az épp dolgozó vagy épp *lógó* nép ugyan több-e, kevesebb-e, mint a törvény-szolgák és háziszolgák képviselő régió? Úgy tűnik, még mindig az előbbieket kívánhatják el több joggal a nép nevet. De osztottságukban, különbözőségük-ben is: egyformán szerencsételenek.

Coriolanus nem zsamok akar lenni: morális terrors akar bevezetni Rómában. A gabonaínségölő megzavarodott, fül-tüzel, már-már csöcselékke alantalusit nép erre rá is szolgálja - de a terror nem megoldás. A közvetítés a patricius államférfiak és a plebsből kiemelkedett tisztségviselő, a tribunusok dolga lenne. Csakhogy az előbbieket már leszerepeltek a történelem e színpadán. Vajda László békülékeny Cominiusát mint nagy lógó-gömböt fűjkásszák az állandóan változó szelek. Dörner György Titus Lartiusa képtelen érdemben beleszólni az eseményekbe. Kun Vilmos csak a karját tárhatja szét: öregebent játszik, de nem bölcset. (Puskás Tamás és Márton András nevet kellet meg említenünk, egyfelöl azzal a jellezzel, hogy Aufidius táborában sem jobb a helyzet, mint Rómában: a legalább hitványságában erős vezér mellett ott is ingatag, jelenteketlen mindenki. Másfelöl azzal a megjegyzéssel, hogy a dráma e kétségtelemül hátlatlanbó szerepait nyomatókosabbá lehetett volna tenni, ha valamiféle egyénítést történik, akár csak egyetlen vonással is. Erre Székely nem tudta vagy nem kívánta rá-bírní most említett színészeit.)

A két tribunus, Sicinius (Papp Zoltán) és Brutus (Balkay Géza) zavarba ejtő jelenség. Nemrég szerzett pozíciójukat főlte szítják a népharagot Coriolanus ellen, eljárásait tisztességtelenek - de a nép nevében mégis csak megérzik a coriolanusí magatartás *rossz pillanatban jött*

radikális voltának veszélyeit, a polgár-ahóru előlétnek. Papp Zoltán örödi, Balkay Géza racionálisan praktikus szá-mítású, gesztusai tanúsítják, miként tor-zitathat jellemet a poszt. Ok is munkaru-hában vannak: hivatalnokruhában.

Kettejük - nem egészen közös - alap-állásat értjük, párfordulásaikat kevésbé. A Coriolanus-elemzésekben sokkal pozitívabb és sokkal negatívabb megítél-ésükre is van példa. Székely Gábor talán épp a minden egyetelmü döntéstöl félő, taktikázó, okosnak ostoba, ostobának okos középseruzerűgő akarta volna le-leplezni?

Az agg Menenius Agrippa az egyetlen férfü, akit a nép és Coriolanus is tisztel, vagy legalább elfogad. Rajjhona Ádám a korban, altkabban nem testére szabott szerepet ügyesen oldja meg, külsőleg és lelkileg is egyik végteléből a másikba ejtve a figurát. Az esernyő, amellyel állandóan a levegőt vagy a földet döfködi, kapóra jön neki, mégsem látom túl szívesen ezt az - abszurd drámáktól amatőrszínházi produkciókig - agyon-használt kellékét. E fogódzó híján Raj-hona a kis nevetégekkel, behizelgő csitítások, öreges totyorgások és hirtelen nekiiaromások mellé más gesztusokat, fogásokat is társíthatna. Így is jó, ahogyan állandóan „béképipát” nyomna a szemben állók kezébe. Ami persze nincs.

(Máthé Erzi sajnálatos kiválásán, illetve Koós Olga örvendetes előadás-mentésén kívül ez a másik pont, ahol a szereposztás döntően elközelítet a koncepcióba. Ha az eredeti elképzelések-nek megfelelően Major Tamás játszhat-ja Agrippát, vele - egyéniségével, legendájával - olyan, szeretetből, tiszteletből és gyűlöletből gyúrt mögöttes világ került volna a színpadra, amellyel a szép sikert arató Rajjhona székségeképp nem rendelkezhet. Major jelenlétével az elő-adás vallomásértéke más: erősebb lett volna.)

Cserhalmi György nem nagyurat ját-szik, söt elősorban nem is katonán (a vivő és ostromjelenetek koreografiját jobb lenne egyébként is elfeledni ...), Cser-halmi profétát játszik. Midőn *egy néppel az utca rohan*, őt a düh, a harag élteti - *hogyan ember újra s azóta is árva az ember-forma pogányok hadseregében*. Dikciója majd-nem mindvégig: profétálól beszéd, az átkok beszéde. Annál nagyobb bravúr, hogy nem csupán az említett, Virgiliával közös percekben, hanem az önmá-

gára döbbenés pillanataiban is csöndes meditációba tud fordulni. Harsogása általában helyénvaló, mesterségbelileg hiteles, kimunkált - a szerep kívánta hangosság, néha mégis elveti a sulykot. Ezért némaságában, csöndjeiben, vissza-fogott megszólalásaiban tetszik még inkább. A száműzetés-jelenetben - mikor viszontválaszul ő számúzi a népét, *ide* - és az Aufidiushoz történő bekéredzkedéskor, a megalázottságot gúnyra, a gúnyt fölényre váltva mutatkozik nagy színésznek. Coriolanusszal való találkozása maradandóan emlékezetes színházi esemény.

Nagy gondolati erővel kivitelezett, bár saját szellemi iramát a szünet után kevésbé bíró előadás ez. A kivételes erkölcsi felelősségű korszépek közé sorolódó. *Önvallomás Székely Gábortól* - természetesen nem valamiféle közvetlen önéletrajzi értelemben. Rómának kell megváltoznia, mert amíg így marad, Coriolanus is elbukik, a nép is csak zsvajog. De Róma: Coriolanus és a nép.

Eligazít-e a sötétben Cajus Marcius Coriolanus legszebb mondata: „... a magam / Móján inkább leszek szolgájuk, mint uruk / Az ő módjukon”?

Ha nem?

Akkor - „*El, mindnyájan!*”

Shakespeare: Coriolanus (Katona József Színház)

Az előadás szövege Eörsi István fordításának felhasználásával készült. *Dramaturg: Duró Győző. Díszlet: Székely László. Jelmez: Szakács Györgyi. Zeneszerző: Sári László. Rendező: Székely Gábor.*

Szereplők: Cserhalmi György, Rajhona Ádám, Koós Olga, Máthé Erzszi, Vajda László, Papp Zoltán, Balkay Géza, Eperjes Károly, Dömer György, Bodnár Erika, Ronyecz Mária.

